

Erling Falk

Taler

Helge Krog

Dato

5 august 1940

Sted

Stockholm

Omstendigheter

Ved Erling Falks bære

- 1 Det er et merkelig livsløp som nu er avsluttet. Erling Falk var en av de meget få som med full bevissthet, klart overlegg og gjennomtenkt plan forvaltet sitt eget liv. Derfor ble det et liv hvor tilfældighetene var eliminert, så langt dette overhodet er mulig - et liv, ikke i den passive fatalismes, men i den aktive
- 5 determinismens tegn, og et livsløp som i alle hovedlinjer var bestemt av gjennomtrengende intelligens, ukuelig viljestyrke og revolusjonær lidenskap. Det er en lidenskap som i sine ytringer og synlige utslag ofte kan synes kald. Det kommer av at denne lidenskapen er en så stor varme, at den vil brenne det menneske som er fylt av den til aske, om han hvert øyeblikk lot den få blusse
- 10 fritt. Det kan også uttrykkes slik at den revolusjonære lidenskap bunner i en så almen medfølelse med de undertrykte og elendige, at medfølelsen med den enkelte nesten blir et forræderi mot de mange.

- Denne kalde varmen, denne harde medfølelsen, dette dype indre opprør over
- 15 lidelsens fryktelige bredde - den var myceliet i Erling Falks hele vesen, med utallige fine fibrer organisk innvevd i hver bestanddel av hans personlighet.

- Et merkelig livsløp - og man kunne fristes til å si: et tragisk livsløp. Men jeg vet at vår døde venn med foraktville avvist denne glosen. Hans regnskap var sosialt
- 20 bestemt, politisk betinget, og regnskapsteknikken var den materialistiske dialektikk. I et slikt regnskap blir det liten plass til overs for den individuelle tragikk - og Erling Falk ville frabedt seg at man belastet denne snaue konto med hans liv. Som han betraktet alt, betraktet han også seg selv i historisk sammenheng og perspektiv - og under denne synsvinkel var han, tross en
- 25 selvfølgelig og nesten likeglad forvissning om sin egenverdi, en beskjeden mann i vurderingen av sin innsats. Erling Falk oppfattet seg selv som et redskap. Meningen med et redskap er at det skal brukes, dets skjebne er å bli slitt ut. Vår

30 venn fikk brukt seg selv - og det var lykken i hans liv. At han nu er slitt ut, og så
altfor tidlig - det er ikke hans, men vår sorg.

Det ligger allikevel en stor selvfølelse i nettopp dette, å betrakte seg selv ikke som
eget mål, men som et redskap - noe større kan intet menneske bli. Det er
samtidig en ærbødighet i det, en ydmykhet. Men ydmykheten får rang etter det
35 hver især er ydmyk for. Den blir stolthet hos den som er ydmyk i sitt arbeid mot
det største av alle mål: hele menneskehetens frigjørelse.

Patetisk var Erling Falks livsløp. Tragisk var det ikke - heller ikke om vi betrakter
det fra helt gjengse synspunkter. Et liv som var så fylt av intenst arbeid, så
40 bestemt av handling eller forberedelse til handling, så givende i alt, også i det
feilslagne og ufullbyrdede - det er ikke tragisk. Det brenner, også når det er
forbrent. Det forplikter dem som skal fortsette arbeidet - og vender seg til
anklage hvis de svikter. Et slikt liv omsetter seg i neste slektsledd til sosial
samvittighet. Det blir en av de mange små flammene som viser vei fremover -
45 tent av medfølelsens glød i kampen for større delaktighet i jordens veldige
rikdommer, i velstand, i lykke og i menneskeverd. Soldatene i denne kampen
blir etter hvert ukjente, men de veivisende flammene på deres graver lyser lenger
enn deres minne lever. Disse flammene, som bare er synlige for dem som i sitt
eget sinn har i det minste en gnist av den samme ilden - de blusser ikke under
50 noen triumfbue, men ofte over massegravene på revolusjonens slagmarker, her
og der på fattigkirkegårdene og undertiden på emigrantkirkegårdene.

*

55 Erling Falk var politiker - ja, men ikke i den snevre og profesjonelle betydningen
av dette ordet. I dag innser omsider hvert tenkende menneske at nærsagt alt er
politikk, vår egen tids verdenshistorie har innprentet oss det. Erling Falk var klar
over dette allerede i 1918, da han vendte tilbake fra Amerika og som fullvæpnet
marxist dannet gruppen Mot Dag og startet bladet Mot Dag - jeg betenker meg
60 ikke på å si at det i sin glanstid var langt det beste tidsskrift som noensinne har
utkommet i Norge. Erling Falks ledelse av dette tidsskriftet og av Fram forlag,
hans organisatoriske arbeid og hans propaganda, hans anlegg av studiesirkler for
arbeidere og hans opptrening av sine medarbeidere i streng sosialistisk tenkning
- alt var bygd på denne erkjennelsen: kampen er håpløs, hvis den ikke samtidig
65 føres på alle fronter. Ja, for hvordan kan en arbeiderklasse, som nok er trenet i
lønnskamp - lojal lønnskamp på det bestående samfunns grunn - men som på

alle andre områder har arvtatt småborgerskapets skikker, ambisjoner, tankevaner og ofte ennog hemmes av begreper og forestillinger, som de beste sjikt av borgerskapet allerede har frigjort seg fra - hvordan kan den skape et nytt samfunn?

Det var ut fra denne problemstillingen Erling Falk mobiliserte den unge radikale akademiske intelligens i Norge, som inntil da hadde vært uten ledelse og samlende tanke, og av den skapte en gruppe, en avantgarde, som var klart, gjennomskolert og aktivt sosialpolitisk, og som i en rekke betydningsfulle år var saltet i norsk arbeiderbevegelse. Og når denne gruppen kunne få så stor reell innflytelse, så berodde det på at Erling Falk, så langt fra å smigre dens akademiske pretensjoner, utrettelig innprentet den at dens oppgave alene bestod i å danne et bevisst organ for arbeidermassenes ytterste streben, en fortolker av massenes syn, som i avgjørende historiske øyeblikk, uklart kanskje, men med instinktiv sikkerhet, blir mer profetisk enn alle teoretiske profetier.

Erling Falks betydning innenfor norsk politikk og kulturliv er langt større enn folk flest i Norge forestiller seg - her i Sverige var han vel, utenfor en forholdsvis svnever krets, bare et navn, som det kanskje knyttet seg en og annen legende til.

Dette beror på flere ting.

Historien skrives som bekjent av seierherrene. Da Erling Falk for fem år siden på grunn av sin sykdom ble satt ut av spillet, var han i politisk henseende allerede en slagen mann. Og seierherrene ilte med å skrive hans nekrolog. Deretter isolerte de ham med taushet, virket passivt til hans glemsel.

Men Erling Falks innflytelse var dessuten av en vesentlig indirekte karakter. Hans ærgjerrighet var av den høye kvalitet som utelukker personlig forfengeligheit, og han inngikk så vidt mulig å bringe sitt eget navn i forgrunnen. Mange ypperlige artikler som andre fikk æren for, var i virkeligheten skrevet av Falk. Dette kom på ironisk vis for dagen, da man, etter at Falk var satt utenfor, gjenså de samme signaturer under nye artikler - og merket hvor sørgelig "tonen fra de høye" hadde forlatt dem. Det er i dag også betimelig å nevne at Falk etterhånden ble den virkelige redaktør av de uvurderlige rustkammer for arbeiderbevegelsen som heter "Arbeiderens Leksikon". Og det er merkbart at verket fra bind til bind vinner i kvalitet - i samme progresjon som Falks bestemmende innflytelse økte. Men hans navn er ikke engang nevnt i listen over

medarbeiderne. Han ville det selv slik, i dette som i så meget annet.

110 Men Erling Falks innflytelse rakk langt ut over det rent politiske område - det fulgte av hans program: nødvendigheten av samtidig, likeløpende arbeid på mange felter. For meg ligger det nær å ta som eksempel hans innflytelse på norsk litteratur. Den er i det skjulte uberegnelig stor. Falk er mer eller mindre åpenbart modell for en lang rekke figurer i norske romaner og skuespill - oftest tåpelige karikaturer eller barnslige misfortolkninger, men like fullt et vitnesbyrd om

115 hvor sterkt han sysselsatte forfatterne. Jeg har selv brukt ham - og det er meg en glede å vedkjenne meg at jeg står i stor takknemlighetsgjeld til ham for at han på et visst tidspunkt i mitt liv, kanskje uten at han selv visste det, hjalp meg til tankemessig å sammenfatte fenomener som tidligere forekom meg spredte og selvmotsigende. Sigurd Hoel, Falks medredaktør i Mot Dags glanstid, har

120 skrevet et helt drama om det høyst eiendommelige tiltreknings- og motsetningsforhold mellom de to. I en tale på sin 50-årsdag fortalte Arnulf Øverland om hvorledes Falk med et par knappe setninger frigjorde ham fra et helt system av nedarvet estetisk innbilning og snobberi.

125 Lignende eksempler kunne nevnes fra andre områder, - Den kvalitet hos Erling Falk, som betinget denne omfattende, undertiden nesten hemmelighetsfulle innflytelse, kan særkjennes i to ord: hans suverene personlighet.

130 Allerede begrepet personlighet er uttrykk for en gåtefull indre kraft - og personligheter er sjeldne som gull i sand. Men en suveren personlighet blir også en utadrettet, aktiv kraft. Erling Falk brukte med fullt overlegg denne sin store iboende og forheksende kraft - ikke til fremme av egne interesser, men i driften fremover mot store mål og på de veier som i hans øyne var de mest farbare.

135 Den som kom nærmere inn på Erling Falk, kunne iblant få rørende, gjerne litt forlegne og nesten engstelige vitnesbyrd om at det ikke alltid var ham mulig å formumme sitt vesens dype varme i kjølige anskuelse, logiske rettsinn, sosial analyse og revolusjonær plan.

140

Kilde

Helge Krog (1947): Meninger. Litteratur, kristendom, politikk, H. Aschehoug & Co., Oslo.

Emner

Minnetale

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/erling-falk>

150

155

160

165

170

175

180